

Küsis Kunnar Kukk

Eesti Vabariigi president Toomas Hendrik Ilves andis 16. märtsil, tagasiteel Eestisse intervjuu Sõdurilehele, milles ta lisaks Soome riigivisiiti puudutavatele küsimustele mõtleb julgeolekust, välispoliitikast ja ajateenistusest.

Härra president, kuidas teie riigivisiit on kulgenud?

Erakordselt meeldiv visiit. Eesti president kasutab sõjalaeva taas 70 aastat pärast seda, kui viimati niimoodi riigivisiidil käidi. Ometi pole selles midagi eriskummalist – president Halonen tuli miiniveeskajaga, kuninganna Elizabeth II külastas 1976. aastal sõjalaevaga Soomet. Traditsioon on olemas. See toonitab meie häid sõjalisi suhteid Soomega.

Milline on meeleolu visiidi ajal?

Minul on väga hea meeleolu.

Rääkides sõjalaevaga visiidist ja selle tähendusest. Kas tunnete muret Läänemerele toimuva pärast?

Jah, kui ma mõtlen keskkonnale, võimalikule gaasijuhtmele, aga ka sellele, kuidas Venemaa räägib kavatsusest suurendada neli-viis korda allveelaevade arvu Läänemeres. Soomel, Eestil, Lätil ja Leedul allveelaevu ei ole, Taani on neist loobunud, Rootsil on kolm allveelaeva, Poolal kaks vana-tüüpi, Saksamaa allveelaevad asuvad kaugetes ookeanides. Miks peaks Venemaal olema 8 kuni 10 allveelaeva Läänemeres? See on muret tekitav, sest tähendab Läänemere kasvavat militariseerimist. Mis on meie võimalused sellele vastu astuda? Esiteks diplomaatia. Ja kui nii ei ole võimalik, siis tuleb astuda samme, suurendamaks teisi võimekusi.

Millest vestlesite Soome presidendi Tarja Haloneniga?

Rääkisime ka sellest, millega teiega just äsja. Rääkisime, kuidas arendada koostööd Euroopa Liidu sees, millised on meie ühishuvid. Läänemere julgeoleku teemadel, samuti keskkonnast.

Mida tooksite esile aulakõnest Helsingi ülikoolis?

Kõne oli kõikehõlmav – puudutades Eesti ja Soome ajalugu ning meie ühist tulevikku. Muide, Soome ajaloolane Matti Klinge on kirjutanud, et Eesti ja Soome moodustasid kunagi ühise mereriigi.

Teile heideti hiljaaegu ette, et kunagi Financial Timesis ütlesite: "Kes kurat on ..."

Täpsustan, see oli Wall Street Journalis. Mõtlesin sellega, et kes kurat nemad (Balti riigid - toim) on, et ütlevad, kuidas mina peaksin end tundma. Mõiste "Balti riigid" tekkis 1920. aastatel, enne oli Balti regioon seotud sakslastega, kelle üle saavutati võit Landeswehri sõjas. Mõiste "Balti" tähendas kolme riiki ja Soomet. 1930. aastate alguses otsustas Soome muuta end Põhjala riigiks.

Ajakirjanduse andmetel on 4/5 Soome kutsealustest ajateenistuses, Eestis on see arv umbes 1/3. Miks on need arvud teie arvates sellised?

Sellel mündil on kaks külge, nagu ikka. Esmalt võiks küsida: kas meie kaitseväel oleks kõigile neljale viiendikule rakendust leida ja kui me selle rakenduse ka leiaksime, siis mis see maksaks. Teiseks, kui rääkida paljude kutsealiste enda valmisolekust või pelgusest ajateenistuse suhtes, siis arvan, et küsimus on mõtlemises ja kogemuses. Pärast viitekümnet aastat Sovjetskaja Armija teenistust seljataga... Soomel aga on seljataga riigi kaitsmine, Talvesõja ja Jätkusõja kogemus, kus inimesed teenisid oma riiki. Meil – Eestis – see riigi teenimise traditsioon aga katkes. Ma ei tea, kuidas praegu, kuid 15 aastat tagasi oli Soomes väga keeruline saada riigitööd ja leida ametit ka tähtsamates firmades, kui noorel mehel oli ajateenistus läbimata.

Kas teie pojal Luukas-Kristjanil on alles plaan Eesti Kaitseväes ajateenistus läbi teha?

Kui ma viimati temaga rääkisin, siis küll. Pärast keskkooli soovis ta kohe ajateenistusse tulla, kuid Eesti kaitseatašee USA-s soovitas esialgu jätkata õpinguid, öeldes: sinust on niimoodi rohkem Eestile kasu.

Eestil on 130 meest Afganistanis missioonil. Kuidas peaksime jätkama julgeolekupoliitikat?

Sõjavägi, kellel puudub sellise missiooni kogemus, ei tunne end kriisiga vastamisi seistes just eriti kindlalt. Sest ükski harjutus ei asenda tegelikku lahinguolukorda. Ka näiteks Soomel (kes ei kuulu NATOsse, toim) on 100 meest Afganistanis. See annab karastuse, et mehed ei pane reaalse ohuga vastamisi sattudes plehku.

Olete kritiseerinud Eesti tegevust Euroopas. Milline peaks olema Eesti välispoliitiline mõtlemine?

Eesti peaks tegelema eelkõige sellega, mis on meie ühishuvid teiste Euroopa riikidega. Peame kuulama, mida Venemaa ütleb, aga arvestama nii iseenda kui loomulikult meie ja liitlaste huvidega. Pean silmas siin Euroopa Liitu ja NATOt.

Venemaa loeb end Teise maailmasõja võitjaks, vastandades Eestit kui fašistlikku riiki. Mida te sellest arvate?

See on üsnagi absurdne konstruktsioon. Jutt, et Eesti või Läti oleksid fašistlikud riigid, on sedavõrd nonsenss, et me ei peaks ise siin kätega vehkima, et: "Ei, me ei ole fašistid!" See on vastuvaidlemiseks liiga absurdne süüdistus. Kui on midagi vaja teha, siis on tarvis juhtida tähelepanu nendele lünkadele, mis esinevad üldse Venemaa ajalookäsitluses, kus peetakse end niinimetatud Suure Isamaasõja võidu pärandi hoidjateks, aga selle kõrval keeldutakse absoluutselt kandmast mingitki vastutust kõigi nende inimsusevastaste kuritegude eest, mida NSV Liit kui režiim on korda saatnud, ning mille kõige üldtuntum nimetus oleks Katõn.

Viivi Luik ütles aastapäevaintervjuus, et kommunismist ei tuleks üldse mõelda või rääkida sellest nii palju. Kas see on vajalik?

Jah, tegelikult ma olen nõus temaga. Jah, tegelikult peaksid meie pilgud olema suunatud tulevikku. Aga me ei saa igakord vaikida selle peale, mida ida poolt kuulda on.

Kas kommunism on Eesti jaoks ideoloogia või režiim?

Kommunism ongi ideoloogia, eestlaste jaoks on see pigem režiim.

Küsisin noore reporterina tund aega intervjuuks, sain pool. Igati väärtuslik. Kuidas hinnata presidendi tunni väärtust?

Ma arvan, et seda saab mõõta kahekümne aasta pärast, et kui palju on tsiteeritud presidenti (hakkab tasapisi naerma) ja jagada see siis teenitud päevadega, et kui palju tuleb ühe päeva kohta tsiteeritud sõnu. Nekroloogid tuleks tõe huvides küll maha arvutada.

Ajateenijatel kipub aeg mõnikord venima. Mida üks president võib tunniga ära teha?

Tunniga võib päris korraliku artikli või kõne kirjutada. Hea kõne võtab küll rohkem aega. Tunni ajaga saab kellelegi armu anda, tunni ajaga saab ka Helsingisse või Stockholmi lennata.

Millise tundega te Tallinnasse tagasi lähete?

Ma naasen Tallinnasse tundega, et Eesti ja Soome on igas mõttes võrdväärsed (mõtleb hetkeks ja täpsustab)...Läänemere idakalda riigid.

Kas te teate ka seda, et siin on ajateenijad pardal?

Kümme.

On teil ajateenijatega reisi käigus kokkupuudet olnud?

On. Ja kohe tuleb veel. Kui merel on vaiksem, rivistume üles ja teeme ühispildi.

Mida te ütleksite kutsealustele, kes praegu saavad kätte kutsed juuliks või oktoobriks ajateenistusse tulla?

See on väga suur võimalus neile endile saada uusi kogemusi. Õppida ja omandada uusi oskusi. Näha Eestit, näha ka võimalusel Eesti merd.

Miks üks kutsealune peaks tulema lisaks sellele, mida ta õpib ja omandab?

Kõige põhimõttelisem on see, et tal on võimalus teenida riiki, mis on võimaldanud elada inimesel vabalt ... Tal on võimalik teenida vabadust.